

OVER DE BELOONINGEN

DER DAPPEREN EN DE GEDENKTEEKENEN, AAN
HELDENBEDRIJVEN TOEGEVULD.

Tweede artikel.

Versolg van n°. 38.

V. Dus ontwaart men ook op de promenade van Berlijn, een schoon gedenkteeken der dankbaarheid, in het standbeeld van den beroemden Pruisischen generaal veldmaarschalk, den vorst *Leopold van Anhalt Dessau*, den held van Turin en Malplaquet, den overwinnaar bij Kesselsdorf, den verbeteraar der krijgskunst en der krijgskunst, (b. v. door de invoering der ijzeren laadstukken.) Wist in de XVIIde eeuw de groote keurvorst *Frederik Willem*, zijne beroemde veldheeren *Hallard*, *Sparr*, *Weiler*, *Schöning* of *Barfuss* naar hunne verdiensten te waarden en te beloonen, *Frederik de Groote* en *Frederik Willem III*, bezaten oneindig meer middelen, om aan uitmuntende militaire verdiensten ook uitstekende eerbewijzen toe te kennen. Merkwaardige voorbeelden van groote wapenfeiten en welverdiende belooningen vindt men in *Dörfling*, *Schöning* en *Froben*. *Dörfling* immers, de zoon van een boer, had het kleermakers handwerk begonnen, ging tot den krijgsveld over, en werd een der helden van *Frederik Willem*, na den geheelen dertigjarigen oorlog in alle rangen bijgewoond te hebben. Wij vinden hem, in het jaar 1642, als generaal majoor in Zweedsche dienst en van 1654 tot 1695 bij alle veldtogten van *Frederik Willem*. In het jaar 1670 werd hij generaal veldmaarschalk, en in 1677 opper-gouverneur van alle Pommersche vestingen. De dappere *Henning*, weleer gemeen soldaat, daarna opper-officier, verwierf door zijnen heldenmoed in den slag bij *Fehrbellin*, op het slagveld zelve den adelstand, onder den naam van *Henning von Treffenfeld*, en sneuvelde als luitenant kolonel op het veld van eer.

Hans Adam von Schöning, (Keur-Saksische veldmaarschalk) werd eerst in Pruisische dienst generaal majoor, door de verovering van Anklam en Demmin, en, door zijne dappere daden bij Straalzon 1, gouverneur van Straalzon en Spandau, en later luitenant generaal en geheimraad. De edelaardige *Froben*, stalmeester van *Frederik Willem*, die in den slag bij *Fehrbellin* zijnen soeverein het leven redde, door met hem van paard te verwisselen en den zekeren dood te kiezen, werd na zijnen dood door eene prachtige lijkstatie en door gedenkpenningen geëerd, en verwierf voor zijne familie den adelstand.

VI. Maar eerst in de XVIIIde eeuw werden er ook in Pruisen ridderorden ingesteld, om dapperheid en buitengewone verdiensten te beloonen, daar men te voren slechts de Johanniter-orde of de ridders van st. Jan en vreemde of Duitsche ridders kende. Want nu ontstonden:

1. *De orde van den zwarten adelaar* (in het jaar 1701) die met en zonder brillanten werd uitgedeeld, b. v. aan eenen *Keith*, *Ziethen*, *von Dalwigk*, *von Belling*, *von Goltz*, *Sejdlitz Nassau*, *von Möllendorf*, *Schmettau* enz.
2. *De orde van den rooden adelaar* (in het jaar 1705), die eerst in drie klassen verdeeld, en voornamelijk voor buitengewone verdiensten en wapenfeiten bestemd was, en daarna eene vierde klasse voor mindere rangen kreeg. Dus verwierven het grootkruis de vorsten van Brunswijk, Hessen, Anhalt; de dappere *Kalkreuth*, die (te Eisleben geboren zijnde) tot de hooge waardigheid van generaal veldmaarschalk oplom, en door zijne verdiensten als adjudant van Prins *Hendrik*, en door groote wapenfeiten, met den

rooden en zwarten adelaar versierd, tot den grafelijken stand werd verheven, en de voornaamste veldheeren uit den bevrijdingsoorlog. Onder zoo velen, die deze orde verwierven, muntte vooral ook een *Nederlander* uit, de beroemde verdediger van *Graudenz*, in het jaar 1807, *Willem René van Courbière*, zoon van eenen Hollandschen majoor, geboren te Groningen, eerst hoofd van een vrijkorps, daarna opgeklommen tot den rang van veldmaarschalk en gouverneur van West-Pruissen, een der weinige getrouwen onder de vestings-kommandanten in de noodlottige jaren 1806 en 1807, grootkruis van den rooden en zwarten adelaar.

3. *De orde van verdiensten*, ingesteld door *Frederik den Grooten*, in het jaar 1740, meestal op het slagveld of onmiddellijk na den slag uitgedeeld. Na den slag bij *Torgau*, schonk de Koning aan elk eskadrons-chef van het kurassier-regiment *van Span*, de verdienst-orde, en betaalde aan de soldaten 300 rijksdaalders voor elk veroverd stuk. Dezelfde eer genoten de staf-officieren en ritmeesters der twee kurassier-regimenten, Prins *Wilhelm* en van *Walldau*, na den slag bij *Czaslau*. Niet minder uitstekend beloonde *Frederik de helden van Kesselsdorf* (1745) of het dappere regiment *van Jeetz*; daar hij niet slechts aan alle opperofficieren en kapiteins de verdienst-orde schonk, maar ook aan dit korps een nieuw en fraai zegel verleende, met het opschrift: «slag van Kesselsdorf» (1745.) De luitenant-generaal *van Herault*, verwierf na den slag bij *Ottmachau*, de verdienst-orde, en bij *Kosel* den zwarten adelaar en een fraai landgoed; de generaal majoor *Vechtländer*, na den slag bij *Hohenfriedberg*, den adelstand te gelijk met de verdienst-orde, even zoo als de generaal *Ruesch*; en de generaal *Dumoulin* werd met den zwarten adelaar en 5,450 daalders aan pensioenen begiftigd. Wie ziet niet met genoegen zulke dapperen, die tevens groote krijgskundigen zijn, gelijk een *Tempelhoff*, met de verheffing tot den adelstand en den zwarten adelaar beloonen? Hoe vele eerbewijzen ontvingen niet een *Saldern* (luitenant generaal en gouverneur van Maagdenburg), een *Wedel*, (luitenant generaal en staatsminister), een *Prittwitz*, (luitenant generaal en ridder van den zwarten adelaar), een *Warnerij*, (ridder van de verdienst-orde en krijgskundig schrijver), een *Möllendorf*, (luitenant generaal en ridder van de verdienst-orde en den zwarten adelaar) en zoo vele anderen, voor hunne groote wapenfeiten? Ook de beroemde huzaren generaal *Paul van Werner*, de held van *Reichenbach* en de bevrijder van *Colberg*, verwierf (ofschoon hij een geboren Hongaar was) den rang van luitenant generaal, de orde van verdiensten, en eene fraaije graftombe te *Pitschin* in Silezië, na Oostenrijk 29 en Pruisen 35 jaren gediend te hebben. Verwierf niet even eens de dappere en kloeke *Tauernzien*, de vader, de heldhaftige verdediger van *Breslau*, een fraai gedenkteeken voor de poort van *Schweidnitz*, bestaande in een Sarkophaag van marmer, op welken *Bellona* rust, met de beeldtenis van den held, en twee bas-reliefs, betrekkelijk tot de verdediging van *Breslau* in 1760?

De beroemde luitenant generaal *van Nassau*, de veldmaarschalk *van Schwerin*, de luitenant generaal *van Münchow*, en de luitenant generaal *van Gessler*, (na den slag van *Hohenfriedberg*) werden, behalve zoo vele andere eerbewijzen, nog door de verheffing tot den gravenstand beloond. Frankfort aan den Oder prijkt (behalve de fraaije graftombe van den hertog *Leopold van Brunswijk*, die als een offer zijner reddende menschlievendheid bij de overstroming van 1787 in den Oder verdrong) met de grafnaald van den held en dichter, majoor *van Kleist*, die, in den noodlottigen slag bij *Kunnersdorf* doodelijk gekwetst zijnde, aan zijne wonden overleed.

Rhijnsberg eerde niet minder het aandenken aan den beroemden Prins *Hendrik van Pruisen*, broeder van *Frederik M.*, een' der helden van *Striegau* en *Praag*, die voor *Pruissens* grootheid vocht, en zijn leven voorts aan de wetenschappen en vooral aan de krijgskunst wijdde.

Onder zoo velen, die *Frederik* tot den adelstand verheef, verdient vooral ook de heldhaftige musketier *David Kraul* geroemd te worden, die, bij de bestorming van den *Ziskaberg*, de eerste op het veroverde bastion was, aan den vijandelijken kanonnier de brandende lont uit de hand rukté, en terstond tot luitenant en baron *Kraul von Ziskaberg* werd benoemd, terwijl de vorst van *Anholt-Dessau* eenen *eredegen* en de Koning zelf zijn port d'épée aan den held schonk.

VII. Maar niet minder dan *Frederik de Groot*e, eerde en beloonde ook *Frederik Willem III*, zijne helden uit den bevrijdings-oorlog van *Duitschland*, in de gedenkwaardige jaren van 1813 tot 1815, door nieuwe eervolle instellingen, en door uitstekende blijken van vorstelijke en tevens nationale dankbaarheid. Op de groote plaats onder de lindeboomen te *Berlijn*, liet hij de fraaiste standbeelden oprigten aan drie zijner beroemdste veldheeren.

1. Aan den heldhaftigen *Lebrecht von Blücher*, geboortig van *Rostock*, prijkende reeds met den eernaam van maarschalk *Voorwaarts*, den ridder der *Pruissische* monarchie, den bevrijder van *Duitschland*, wiens grijze schedel de lauweren, aan de *Katzbach*, bij *Leipzig* en bij *Waterloo* behaald, versierden; den *Pruissischen* *Achilles*, die met het volste regt tot *vorst* werd verheven onder den naam van *vorst Blücher van Wahlstadt (h)*, en wien men als ridder van *Silezië* en de geheele *Pruissische* monarchie, een groot ijzeren standbeeld te *Breslau*, op de naar hem genoemde *Blüchersplaats*, oprigte, met het opschrift:

«Met God! voor Koning en Vaderland! den veldheer «*Blücher*, en aan het leger, de *Sileziërs*, (1813—1815).»

Dat de grijze *Blücher* door bijna alle monarchen van *Europa* met de hoogste orden werd versierd; dat *Frederik Willem III*, hem tot grootkruis van zijne ridder-orden maakte, en hem de orde van het ijzeren kruis met brillanten omzet toezond; dat Keizer *Alexander* hem eenen met de kostbaarste steenen versierden gouden *eredegen*, als den bevrijder van *Duitschland*, vereerde; dat de prins regent te *London* hem zijn, rijk met brillanten versierd, borstbeeld omhing, de steden *Oxford* en *Hamburg* hem het burgerregt schonken, de stad *Berlijn* 1816 gouden medailles op zijne luisterrijke overwinningen liet slaan, en ook zijne geboortestad *Rostock* hem op de *Blüchersplaats* een standbeeld van brons liet oprigten. Dit alles bewijst ons ten overvloede, dat hij in de jaarboeken der geschiedenis in alle tijden als een der helderste sterren zal schitteren. Het geheele *Pruissische* leger, nam na zijnen dood (12 Sept. 1819), gedurende acht dagen den rouw aan.

2. Aan den dapperen *Bülow*, den held van *Grossbeeren*, *Dennewitz* en *Waterloo*, die als opperbevelhebber van het vierde legerkorps zoo krachtig de zege bij *Waterloo* had beslist, en die door zijnen dankbaren Souverein eerst met de verdienst-orde, daarna met verscheidene grootkruisen versierd, en eindelijk tot *graaf van Dennewitz*, verheven werd; terwijl ook hij, gelijk *Blücher*, met de hoogste orden van andere monarchen werd vereerd.
3. Aan den edelaardigen, dapperen en kundigen *Scharnhorst*, die eerst in *Hanoveraansche* dienst uitmuntte, en door de vinding, om verrekijkers met mikrometers voor het gebruik in den oorlog toe te stellen, roem verwierf: maar ook later in *Pruissische* dienst lauweren plukte, en als luitenant-generaal in 1813, aan zijne wonden in den slag bij *Lutzen* ontvangen, overleed.

(h) *Wahlstadt*, proosty op het *Silezische* slagveld aan de *Katzbach*.

Maar deze drie standbeelden waren niet de eenigste beelooningen, door *Frederik Willem III* uitgedeeld!

4. De beroemde *Neidhart von Gneisenau*, de verdediger van *Colberg*, *Blüchers* rechterhand; held en diplomaat, werd, om zijne buitengewone verdiensten, door de verheffing tot den gravenstand met eene dotatie van 10,000 rijksdaalders jaarlijksche inkomsten, en door den rang van generaal der infanterie beloond; terwijl
5. De brave en welberadene *Tauenzien*, (zoon van den dapperen verdediger van *Breslau*) de veroveraar van *Torgau* en *Wittenberg*, den eernaam van *graaf van Tauenzien-Wittenberg* verkreeg, en de dappere
6. *Graaf von Kleist*, (*Emil. Frederik*), de held van *Culm* en *Nollendorf*, met den eernaam *Kleist von Nollendorf*, den rang van generaal der infanterie, en verscheidene landgoederen in *Halberstadt* werd begiftigd. De rang van veldmaarschalk, de verdienst-orde en andere hooge orden vielen den held ten deele, die ook bij *Leipzig* en *Laon* zegepraalde, en bij *Claye*, op den 29sten Maart 1814, zelf met eene brigade een voorwerk stormenderhand veroverde.
7. Ook ter eere van den prins *Ludwig Frederik van Pruisen*, (of *Louis* zoon van den prins *Ferdinand*), die, in het noodlottige jaar 1806, als een der eerste en glansrijkste offers voor vaderland en vrijheid, in den slag bij *Saalfeld* sneuvelde, heeft men te *Wölsdorf*, bij *Jena*, een fraai gedenkteeke opgerigt. Eindelijk heeft ook *Frederik Willem III*.
8. Den beroemden generaal *York* tot aandenken van het gevecht bij *Wartenberg*, waar de landweer met zoo veel heldenmoed de vijandelijke verschansingen bestormde (3 October 1813) den eernaam van *York van Wartenburg* gegeven.

Het merkwaardigste gedenkteeke voor de dapperen blijft in alle gevallen:

Het groote krijgs-gedenkteeke op den *Tempelhofberg* bij *Berlijn*.

Dit allermerkwaardigste gedenkteeke werd op den 30sten Maart 1821 zeer plegtig ingewijd. De garnizoenen van *Berlijn* en *Potsdam*, met het 6de regiment kurassiers, stonden in slagorde tegenover het monument, en aan de prachtige kruisnaald zelve zag men de talrijke deputatien van alle regimenten van het Koninklijke leger, de Koninklijke familie, de hooge staatsbeambten, de generaals, de ministers, de geestelijkheid en andere personen van rang, benevens de meer verwijderde groote volksmenigte.

Alle kleinere gedenkteeke, van welke wij vroeger spraken, in torenvormige gedaante, hebben eene hoogte van 28 voeten; het groote gedenkteeke heeft, zonder de trappen, 60 voeten, en rust op een achthoekig steenen voetgestel, hetwelk een verhoogde terras (van 78 voeten diameter) rondom het monument vormt, dat zich met 11 om den achthoek loopende steenen trappen verheft. Op dit terras heeft men het hoogste punt in den omtrek van *Berlijn*, van hetwelk men eene uitgebreidheid van 7 tot 8 mijlen kan overzien. Het ontwerp tot dit heerlijk gebouw is door den geheimen opperbouwwaad *Schinkel* gemaakt; en al het g. t. werk is in de Koninklijke ijzergietterij met de grootste kunst en naauwkeurigheid tot stand gebragt. Het geheel vormt een hoog gebouw, uit spitse, met loofwerk versierde, torens zaamgesteld, in de gedaante van een kruis en van eene-hoog boven de andere zich verheffende-torens-spits voorzien, van waar de *Tempelhofberg* thans *Kruisberg* genoemd wordt.

Aan de 12 hoeken van dit kruisvormige toren-gebouw zijn nissen aangebragt, aan de twaalf vermaardste veldslagen van den bevrijdings-oorlog van 1813 tot 1815 gewijd; en elke nis heeft haren bijzonderen genius der overwinning, wiens gedaante en houding op de gewigtigste voorvallen toegepast is.

De vier hoofdbalken van het kruis vertoonen de vier hoofdgebeurtenissen van den bevrijdings-oorlog:

1. De 1ste groote veldslag van dezen oorlog, *Gross-Görschen* 2 Mei 1813.
 2. De beslissende veldslag, of de groote volkeren slag, *Leipzig* 18 October 1813.
 3. De slag aan de *Montmartre*, en de verovering der hoofdstad, *Parijs* 30 Maart 1814.
 4. De laatste groote veldslag, die den vrede bewerkte. *Belle Alliance* of *Waterloo*, 18 Junij 1815.
- Tusschen deze groote veldslagen ziet men in de acht overige Nissen alle andere belangrijke veldslagen.
5. *Gross-Beeren*, 23 Augustus 1813.
 6. *Katzbach*, 26 Augustus 1813.
 7. *Culm*, 30 Augustus 1813.
 8. *Dennewitz*, 6 September 1813.
 9. *Wartenberg*, 3 October 1813.
 10. *La Rothière*, 1 Februarij 1814.
 11. *Bar sur Aube*, 27 Februarij 1814.
 12. *Laon*, 9 Maart 1814.

Aan het onderste gedeelte van dit fraaije gedenkteeken, dat aller harten voor vorst en vaderland moet doen ontvlammen, en nieuwe helden moet scheppen, leest men, beneden den slag van *Gross-Görschen*, het navolgende, van edelaardigheid en dankbaarheid getuigende, opschrift:

«De Koning aan het volk, dat op zijne roepstem hooghartig goed en bloed voor het vaderland offerde, aan de gevallen tot een aandenken; aan de levenden tot erkentenis; aan toekomende geslachten tot nastreving!»

VIII. Doch ten bewijze, dat men niet slechts in hoogere rangen de dapperheid eerde en beloonde, maar integendeel aan het vaste beginsel gehecht was: «dat men waren moed, beleid en dapperheid, in alle rangen, moet huldigen» kunnen zoo vele, ten deele nieuwe, instellingen en openlijke gedenkteeken verstrekken, waarvan wij slechts eenige der meest belangrijke hier zullen aanhalen.

1. De instelling van de orde van het ijzeren kruis, in het jaar 1813, (in vier klassen verdeeld) die bij de toenmalige algemeene geestdrift der Pruisische bevolking niet slechts tot moed en dapperheid ontvlamde, maar ook de zedelijke strekking bij het leger duurzaam maakte.
2. De nieuwe *Johanniter-orde*, in het jaar 1812 ingesteld, tot bijzondere belooningen voor degenen, die zich aan den Koning of aan het Koninklijke huis bijzonder verdienstelijk gemaakt hebben, gelijk de prins van Pruisen, Hessen, e. a. en de nadere omgevingen van den Koning.
3. Het algemeene eere-teeken, in 1814 ingesteld, en in twee klassen verdeeld, bestaande in eere-medailles uit het veroverde geslacht, eene voor hen, die tegen den vijand opgetrokken zijn, en eene tweede voor militairen en militaire beambten.
4. Gouden en zilveren eere-medailles of gedenkpenningen voor gedenkwaardige bedrijven, en eeredegens.
5. Burgerlijke bedieningen bij gevorderde jaren, of wanneer men tot de dienst niet meer bekwaam geacht wordt, behalve het genot van het volle pensioen b. v. ambtshoofdmansschappen en proostden.
6. Pensioenen; met een maximum voor 25 volle dienstjaren.
7. Naalden en andere gedenkteeken, ter eere van gesneuvelde veldheeren, officieren, of geheele legerkorpsen. Dus heeft men
 - a. Eenen *Obelisk*, voor de bij *Culm* en *Nollendorf* in 1813 gesneuvelde, te *Culm* opgericht, met het opschrift: «De gevallen helden eert dankbaar Koning en Vaderland! Zij rusten in vrede! *Culm*, den 30sten Augustus 1813.»
 - b. Een andere *Obelisk* werd ook voor de gesneuvelde bij *Gross-Görschen* (1813) opgericht.
 - c. Een derde te *Rhijnsberg*, voor Pruisische generaals, en

d. Een vierde te *Charlottenburg*, aan de Spree voor de gesneuvelde in den bevrijdingsoorlog van 1813 tot 1815, waar zich ook het fraaije gedenkteeken voor de edelaardige en vaderlandlievende Koningin *Louise* van Pruisen bevindt.

XI. *Oostenrijk* en het overige *Duitschland* hebben niet minder in alle tijden aan ware verdiensten en ook de dapperheid gehuldigd, ofschoon de gedenkteeken voor groote mannen en voor gesneuvelde eerst van latere tijd waren. Ook hier waren de belooningen door ridder-orden, gedenken eere-teeken, eere-degeng, en later door standbeelden, gedenkzuilen en grafnaalden aan de verdiensten geëvenredigd: en bijzondere vereerende instellingen kenmerkten steeds de dankbaarheid van vorst en volk. De groote *Maria Theresia* en de Keizers *Joseph II* en *Frans II*. hebben onder al de souverainen van *Oostenrijk* het meest uitgemunt in het waarden hunner veldheeren, en in het beloonen der dapperen in alle rangen. Dat men in dit Keizerrijk hoofdzakelijk:

1. De ridderorden als eene uitstekende belooning der dapperen beschouwde, spreekt van zelve. Hiertoe behoorden voornamelijk:
 - a. De orde van het gulden vlies, een der oudsten en eerwaardigsten, reeds in het jaar 1430 door *Philips den Goeden* van *Bourgondie* gesticht, doch niet bij uitsluiting voor de dapperen alléén, maar voor uitstekende verdiensten, voor hooge rangen en waardigheden, enz. Onder de groote veldheeren, met de gulden vlies-orde versierd, roemen wij te regt eenen *Montecuculi*, prins *Eugenius* van *Savoije*, graaf *Palfy* van *Erdödi*, graaf von *Traun*, prins van *Lichtenstein*, graaf *Wilhelm van Neuperg*, prins *Joseph von Saksen-Hildburghausen*, graaf van *Brouwne*, luitenant generaal van *Guasto*, e. a.
 - b. De orde van *Maria Theresia*, gesticht in het jaar 1757, uit grootkruisen, kommandeurs en ridders bestaande, met de zinspreuk: «*Fortitudini*» (aan de dapperheid.) Hierbij is tevens de bepaling gemaakt, dat de grootkruisen, (70 in getal) 1,500 guldens jaarlijks genieten, 100 van de kommandeurs, elk 600 guldens en 100 van de ridders, elk 400 guldens. Onder de grootkruisen noemen wij de beroemde veldheeren *Daun*, (den held van *Colin* en den *Oostenrijkschen Fabius*) *Laudohn*, (den held van *Hochkirchen* en *Kunnersdorf*), *Frans*, graaf van *Nadasti*, *Joseph Fr. van Lascy*, (veldmaarschalk in den ouderdom van 39 jaren en kanselier van de *Maria Theresia* orde), den generaal der artillerie *Frid. Georg* graaf van *Wied*, (een der helden van *Colin*); onder de ridders den generaal veldmaarschalk luitenant von *Zettwitz*, de twee Ieren en generaals in *Oostenrijkschen* dienst graaf von *Nugent* en *Macquire*, den beroemden verdediger van *Tyrol*, markies von *Chasteler*, (de prins von *Schwarzenberg*, en andere helden uit den bevrijdings-oorlog werden in grooter getal tot grootkruisen en ridders benoemd.)
 - c. De militaire orde van *Elisabeth Theresia*, reeds in 1750 door deze Keizerin gesticht, en in het bijzonder voor opper-officieren, waaraan ook aanzienlijke pensioenen verbonden waren: deze orde is in 1771 vernieuwd, en tevens tot belooning der dapperheid, gepaard aan lange dienstjaren, bestemd.
 - d. De Koninklijk-Hongaarsche *Stephanus-orde*, gesticht door *Maria Theresia* in 1764, voor adellijke personen, die zich aan het vaderland of den burgerstaat verdienstelijk hebben gemaakt: bestaande uit grootkruisen, kommandeurs en ridders, onder welke de prins van *Lichtenstein*, de vorst *Octavius Aeneas Piccolomini d'Arma*

- gona*, generaal der artillerie, de *Esterhazij's*, *Palfj's*, e. a. verdienen genoemd te worden.
- c. De orde van de ijzeren kroon, te Milanen, in het jaar 1805, voor het Koninkrijk Italië gesticht, en in 1816 gewijzigd, ter belooning voor *verknochtheid aan den monarch*, pogingen ten beste des vaderlands en groote daden in 3 klassen.
2. Onder de bijzondere instellingen ter belooning van dapperheid, trouw en vaderlandsliefde in de Oostenrijksche staten, neemt te regt:
- a. Het burgerkruis voor de gedenkwaardige jaren 1814 en 1815 gesticht, de eerste plaats in. Deze, in navolging van de Pruisische orde van het ijzeren kruis ingestelde orde, blijft eene der schoonste en eervolste herinneringen aan de algemeene geestdrift der Duitschers voor vrijheid en onafhankelijkheid, waardig het moedige nageslacht van *Herman* en zijne germanen, en bestaat uit grootkruisen, gouden kruisen en zilveren kruisen; voor den held *Schwarzenberg*, en het dappere leger van 1814 en 1815.
- b. *Eere-medailles* van goud en zilver, ingesteld voor officieren, onder-officieren en soldaten, met de bepaling, dat de gouden eerepenningen voor *uistekende daden* worden toegestaan, en de soldij van den rang of graad verdubbelen; terwijl de zilveren gedenkpenningen voor betoonde dapperheid, en voor wonden op het slagveld bestemd zijn, en eene vermeerdering der soldij om de helft bewerken.
- c. *Verhoogde pensioenen en soldijen*, behalve de ridderorden, of ook 2, 5 tot 9 maanden extra soldij in buitengewone gevallen voor de onder-officieren en soldaten.
- d. *Burgerlijke bedieningen en rustposten*.
- e. *Verhooging der pensioenen* voor de weduwen der gesneuvelde officieren.
- f. Opvoeding der weezen van gesneuvelde officieren, in militaire scholen, en vrouwelijke gestichten voor officiersdochters, b. v. te Harnas bij Wenen, te Praag.
3. *Verheffing tot den adelstand, en tot den rang van graaf*. De geschiedenis der Oostenrijksche oorlogen geeft ons vele en schoone voorbeelden van zulke belooningen der dapperen. Dus werden de barons van *Serini* (*Zrinij*), van *Caroli*, (generaal der kavallerie), van *Harsch* (generaal der artillerie) om hunne bijzondere militaire verdiensten tot graven verheven, en de generaal der kavallerie *Spork*, die eerst tot vrijheer verheven was, naderhand nog door de grafelijke waardigheid beloond. Op eene niet minder eervolle wijze werd de veldmaarschalk *Ernst Dieterich*, marschall van *Biberstein*, de held van Hongarijën, Italië, Saksen en de Nederlanden, na de dappere verdediging der vesting *Ollmütz*, in den zevenjarigen oorlog (1758) tegen de Pruisen, door de Keizerin *Maria Theresia*, tot de graafelijke waardigheid verheven, terwijl dezelfde Keizerin, ten einde den moed en de trouw der burgers van *Ollmütz* te beloonen, al de leden van den raad tot den adelstand verhief. Reeds vroeger had Keizer *Leopold I*, den dapperen baron van *Dünwald*, wegens zoo vele proeven van moed en beleid, vooral tegen de Turken in het jaar 1675, door de verheffing tot de grafelijke waardigheid en den rang van generaal der kavallerie, op eene uitstekende wijze beloond.
4. *Verheffing tot de Vorstelijke waardigheid*. Deze werd in vroegere eeuwen, toen Duitschland eenen Keizer, en nog geene Koningen had, geheel als uitvloeisel der den Keizer toekomende regten beschouwd, gelijk ook de verheffing van hertogdommen tot Koninkrijken. Thans maken alle Koningen van dit uitstekende voorregt gebruik. Als belooning van uitstekende dapperheid en buitengewone verdiensten in den oorlog verworven, is de verheffing van den Boheemschen edelman *Albrecht van Wallenstein*, (oorspronkelijk

Wallstein) tot hertog van *Friedland* en *Mecklenburg*, tot *generalissimus* aller Oostenrijksche troepen, en *groot-admiraal*, (doch zonder vloot) eenig in haren aard, te meer, daar de toemeloosze eerezucht van dien trotschen veldheer niet rustte, eer hij deze schitterende belooning ontving; terwijl de niet minder trotsche, maar wreede en bloedgierige *Tillij*, deze verheffing tot *Vorst-niet aannam*. Ook de derde held uit den dertigjarigen oorlog, *Rajmond von Montecuculi*, en de vierde, graaf *Octavio van Piccolomini*, verkregen door den schitterend beloonenden Keizer *Ferdinand*, deze hooge waardigheid, daar de eerste tot *Vorst van Melphi* en de dappere *Piccolomini*, tot *Duitschen rijksoorst* en hertog van *Amalfi*, werden verheven. De krijgsheld graaf van *Bathijanj*, werd door Keizer *Karel VII*, met de vorstelijke waardigheid beloond, die ook den dapperen *Schulenburg*, en de twee beroemde generaals van *Schmettau* tot graven had verheven. De vorsten van *Metternich*, *Kaunitz*, *Schwarzenberg*, e. a. hadden hunne verheffing in vroegere eeuwen meer aan hunne bijzondere verdiensten in de diplomatieke of ministeriele loopbaan, dan aan groote wapenfeiten te danken.

X. *Bijzondere belooningen* der veldheeren, en van andere krijgshelden in Oostenrijk.

Was de eer de grondslag, op welken het leger van *Frederik den Grooten* gevormd werd, en *ware krijgsroem* het doel van dit wel georganiseerde leger, ook de Oostenrijksche krijgshelden der latere tijden huldigden aan deze beginselen en de bijzondere belooningen, door de Oostenrijksche soevereinen uitgedeeld, volgde meestal onmiddellijk op de uitstekende wapenfeiten der veldheeren en officieren, en even eens bij dappere daden in mindere rangen:

A. *Voorbeelden van veldheeren*.

1. Graaf *Rajmond von Montecuculi*, beroemd als veldheer en door zijn doorwrocht werk over de krijgskunst, werd na zijne heldenbedrijven bij *Triebel* en *Summershausen* generaal der kavallerie, in den oorlog tegen *Ragatzij*, veldmaarschalk na zijne schitterende overwinning bij *St. Gotthard* (1664) *generalissimus* der Keizerlijke legers, en *president* van den hof-krijgsraad te Wenen, terwijl de Koning van Spanje hem tot *ridder van het gulden olies* benoemde; en eindelijk na den vrede werd hij tot hertog van *Melphi* en *Deutschen rijksoorst* verheven.
2. De beroemde prins *Eugenius van Savoije*, wien *Lodewijk XIV* een regiment in Franschen dienst geweigerd had, trok bij den oproerigen geest der Hongaren onder *Tökely*, naar Duitschland, trad in Keizerlijken dienst en werd voor zijne uitstekende heldenbedrijven bij *Mohacz* tegen de Turken, reeds in den ouderdom van 25 jaren *luitenant generaal*. De Koning van Spanje benoemde hem tot *ridder van het gulden olies*, en in het jaar 1693, werd hij reeds Keizerlijke generaal-veldmaarschalk. Nu eerst, maar te laat, bood hem *Lodewijk XIV* den maarschalk-staf aan: De held van *Ofen*, *Mohacz* en *Zenta*, wendde nu zijne wapenen tegen Frankrijk zelve, zegepraalde bij *Carpi* en *Chiari*, en en zelfs de groote *Catinat* (de held van *Staffarde* en *Marsaille*) werd door hem geslagen. In het jaar 1703 werd prins *Eugenius* *president van den hof-krijgsraad*. Nog luisterrijker waren de lauweren, die *Eugenius*, bij *Höchstädt*, *Turin*, *Oudenaarde* en *Malplaquet* op de Franschen behaalde, en die hem na den vrede de hooge waardigheid van *gouverneur generaal der Nederlanden* verwierven. De held kroonde zijn werk door de overwinningen bij *Peterwaradein* en *Belgrad*, en de dankbare Keizer *Karel VI*, schiep voor hem de nieuwe waardigheid van kapitein-generaal van *Lombardijen*.

(Het vervolg in een volgend nummer.)